Călin Ioan Dușe, *Imperiul Roman și creștinismul în timpul Sfântului Clement Romanul* (Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2020), 572 p.

Marius TELEA

Facultatea de Teologie Ortodoxă
Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia

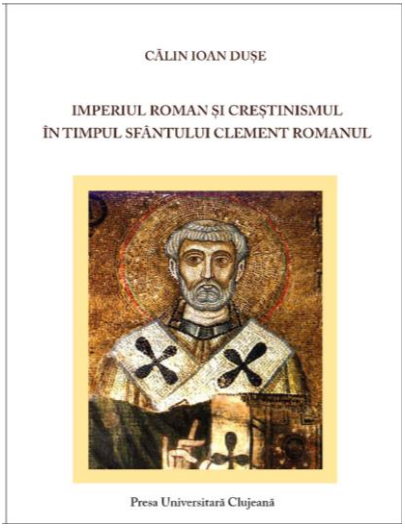

Lucrarea pr. lect. univ. dr. Călin Ioan Dușe, intitulată *Imperiul Roman și creștinismul în timpul Sfântului Clement Romanul*, este dedicată legăturii dintre studiul patrologiei și contextul istorico-cultural în care se dezvoltă literatura creștină în primele secole. Tratarea subiectului continuă o altă lucrare scrisă de autor, și anume *Imperiul Roman și creștinismul în timpul Părinților Apostolici,* apărută la Presa Universitară Clujeană, în anul 2019, înscriindu-se pe linia domeniului de cercetare și a

specialității autorului, încercând să prezinte simbioza dintre evenimentele istorice, evoluția culturală a Imperiului Roman și dezvoltarea creștinismului pe parcursul secolelor.

Elementul de noutate îl constituie abordarea istoriei și a patrologiei într-o viziune pedagogică, adecvată predării-învățării în cadrul cursurilor de specialitate, context prielnic educării atât minții, cât și spiritului.

Volumul de față începe printr-o introducere care ne deschide drumul spre celelalte capitole în care sunt prezentate argumentările și sursele bibliografice după fiecare unitate de conținut în parte. Lucrarea este structurată în trei capitole.

Capitolul întâi, intitulat *Imperiul Roman în secolul I d.Hr.*, tratează despre împărații din secolul I d.Hr., personalități culturale, Roma, cetatea eternă și societatea romană în secolul I d.Hr. Autorul face o amplă prezentare a Imperiului Roman, nepregetând niciun moment în a oferi cititorului neinițiat un bun îndrumar în frumosul periplu al cunoașterii Imperiului Roman în primul secol după Hristos, cât și specialistului, un bun instrument pentru o și mai bună familiarizare cu subtilele nuanțe ale organizării și existenței mai sus menționatului Imperiu în perioada specificată.

Capitolul al doilea, *Creștinismul în secolul I*, dezvoltă o imagine sinoptică a creștinismului primar, subliniind perioada Sfinților Apostoli, precum și activitatea misionară a Sfântului Pavel Apostolul neamurilor, oprindu-se asupra specificității creștinismul Roman. Cu un efort migălos autorul reușește să surprindă modul de organizare destul de complex al noii religii într-un Imperiu deja familiarizat cu un politeism ce nu întotdeauna a reprezentat un bun partener în croirea unei identități colective bine conturate. Imaginea

creștinismului din primul secol după Hristos, în accepțiunea autorului, își dovedește exhaustivitatea necesară formulării unor temeinice puncte de vedere, datorită faptului că are în vedere o triplă perspectivă: creștinismul în perioada Sfinților Apostoli, activitatea misionară a Sfântului Apostol Pavel, Apostolul Neamurilor și nu în ultimul rând starea creștinismului în capitala Imperiului Roman. Toate aceste direcții de cercetare abordate în prezentul capitol, întregesc imaginea generală de ansamblu imperios necesară prezentării creștinismului în primul secol după Hristos.

Capitolul al treilea, intitulat *Sfântul Clement Romanul*, are structura clasică a tratatelor de patrologie, începând cu viața Sfântului Clement Romanul, opera sa, Epistola I către Corinteni, Epistola a II-a către Corinteni, Epistolele către fecioare, Pseudoclementinele încheindu-se prin prezentarea altor scrieri atribuite de studiile de specialitate Sfântului Clement Romanul.

Autorul își focusează toată atenția prezentării rezultatelor cercetării întreprinse de domnia sa cu referire la una dintre personalitățile marcante ale creștinismului primar din primul secol, și anume Sfântul Clement Romanul. De asemenea, el dezvoltă aici o abordare monografică, imperios necesară cunoașterii unei personalități de talia și dimensiunile spirituale ale Sfântului Clement Romanul, fapt ce reprezintă o încercare, și putem spune, cu mare încredere, o reușită, pe cât de dificilă, pe atât de necesară cunoașterii perioadei imediat următoare Sfinților Apostoli perioada Părinților Apostolici. Sfântul Clement Romanul, sub influența Sfântului Pavel, aprofundează societatea mistică în jurul lui Hristos, punctul de unire al inocenților și a celor drepți.

Deoarece cunoaștem puțin despre viața Sfântului Clement Romanul, lucrarea părintelui profesor Călin Ioan Dușe se integrează în colecția de studii utile și necesare cunoașterii acestui părinte apostolic.

Considerăm că lucrarea de față, în ansamblul ei, reprezintă o importantă contribuție la redescoperirea valorilor și reperelor perioadei Părinților Apostolici atât prin viața și trăirile acestui mare sfânt, cât și prin moștenirea lăsată de învățătura sa, din care, ca dintr-un izvor, toți creștinii își pot potoli setea spirituală. Faptul de față merită apreciat deoarece prin eforturile autorului, ni se descoperă învățăturile, viața și opera Sfântului Clement, un bun instrument și ajutor în viața noastră spirituală.

În concluzii, autorul arată că după moartea Sfinților Apostoli Petru și Pavel, creștinismul roman a fost influențat de personalitatea Sfântului Clement Romanul, colaborator al Sfântului Apostol Pavel, făcând referire la operele sale teologi din secolele ulterioare precum Origen sau Eusebiu de Cezareea. Elementul de noutate îl constituie abordarea istoriei și a patrologiei într-o viziune didactică, adecvată predării-învățării în cadrul cursurilor de specialitate.

Munca de compilare a izvoarelor bibliografice în scopul refacerii imaginii creștinismului primar, imaginile și hărțile tematice aduc literaturii de specialitate o nouă contribuție, deschizând calea spre aprofundarea cercetărilor în direcțiile deschise de autor.

Nu mai puțin importante sunt anexele prezentate la sfârșitul lucrării, care au rolul de a-l învăța și ajuta pe cititor să se încadreze în timp, iar prin aceasta să aibă la dispoziție o mai bună cunoaștere a perioadei studiate. Minuțios pregătite, de altfel, ca întreaga lucrare, anexele de la sfârșitul cărții vin

să încoroneze munca întreprinsă de autor, oferind, așa cum ne-a obișnuit și până acum, pe întregul parcurs al lucrării, atenție și exactitate în prezentarea celor mai mici detalii referitoare la subiectul avut în discuție.

Modul de realizare a anexelor, bibliografia prezentată la finele fiecărui capitol, izvoarele folosite, dar și modul în care autorul prezintă atât situația de ansamblu a creștinismului din primul secol, cât și viața și opera Sfântului Clement Romanul dau cititorului, dar și specialistului o temeinică întreprindere cu un caracter științific demnă de orice apreciere.

Ținând cont de contribuțiile aduse domeniului cercetării, de firul logic al ciclului lucrărilor din domeniul patrologiei publicate care reflectă și *Weltanschauungul* autorului și interesul pentru istoria și literatura creștină, recomandăm cartea pr. lect. univ. dr. Călin Ioan Dușe, intitulată *Imperiul Roman și creștinismul în timpul Sfântului Clement Romanul*, pentru lecturare.